

Մանկունի էֆեֆար սէ-
նէտէ 300 նիւսիսէ իթիպա-
րըյալ, զըյմէթի իսթան-
սիւ իշին 2 իրա օլտուղու
կիպի թաշալար իշին տա-
խի սէնէտէ 300 նիւսիսէ
վիրիւնէք, վէ բօսթաբա-
րաւ տա իշինտէ օլարագ
օն իթի սիւ մէճիտիյէ տիր:
Նիւսիսէսի 40 ար բարա-
եա սաթըյմագտա տիր:

Մանկունի էֆեֆար

Մ Ի Ի Ն Ա Տ Ի Ի

ՈՒՄ ՈՒՐ ՈՒ ԲՕԼԻԹ ԻԳԸԹԵ ՎԵ ՄԵՎԱՏՏԸ ՍԱԾԻՐԵ:

Իւանաթըն պէհէր սաթըր
կիւնի տէֆա 3, 2 ինճի տէ-
ֆա 2, վէ 3 ճիւ վէ սայիր
տէֆալար իշին 1 զէ վէ ի-
լան սըրաւընա գօնուլա-
եան իւանըն սաթըր 3 զէ:
Մէթուպ վէ սայիրէ Գա-
լաթաւա իշինսէսի բա-
ղարընտա վագը Ն. 41 Եթ-
սի իւանընտա կարապետ Ե-
ֆանուեան իսթինէ կէօն-
տէրիլէճէ տիր:

ԻԼԱՆ

Թէհրանտա ճրանսըղ էլէխի սանտը-
քեարը օլուպ, վէֆաթ իթմիշ օլան, վէ
թէհրանը պուլունան իւսիպէլ նամ
քիմէսէնին, պաղլարըն Եղիսանէս,
վէ պաղլարըն տախի ճիւլանի իսթինի
վիրիւնէքի պիր նէֆէր օլու, պուլ-
տան օն պէլ սէնէ էվէլէ, վէ 10 եա-
լընտա օլտուղու հալտէ, զայպ օլմուշ
օլտուղունտան, վէ պու կիւնէրտէ ի-
սէ, քէնտի զըգգարընտալը պուրաւտա
պուլունտուղու կիպի, պիր իվպէթէ
նէգարէն, մէրգուլ Եղիսանէս վէ եա-
խտա ճիւլանի տախի, պու թարաֆ-
լարտա պուլունտուղունտան, պուլուն-
էնթինի հէր քիմ քի պիլի, վէ հաւաթ-
տա օլտուղու խապիլինի, Գարապէս-
րիւք թաղական խորհուրդունա խապիլ-
վիրի իսէ, քէնտուլէ 10 ատէտ ճրան-
սըղ լիւրալը պախիլ վիրիլէճէկի միսի-
լու, շայտէ էօլմիշ օլտուղունտա պի-
տիրէն օլուր իսէ, օնա տախի պիր պախ-
իլ վիրիլէճէ տիր:

Պու խապիլինի իթալընա, նէ գատար
չարուգ հիմէթ օլունուր իսէ, օ գա-
տար զիւստէ մէմուլէյիթի պատի օ-
լաճագ տոր:

ՏԱԻԻԼ ԻՅԵ

Պէրլին սէֆարէթի սէնիյէսի սա-
պըղ մէմուրլարընտան Ալէքսանտր Ա-
րիսթարքի պէյէ, Ալմանեա տէվլէթի
թարաֆընտան Գըրմըղը գարագուշ նի-
շանըն տէօրտիւնճիւ իւլթապիսիտէն
պիր գըթասը իթա գըլընմը օլտուղու
էա թիւր թիտէ օգուլունտա տոր:

— Սիւլէյմանիէ սանճալընտան
մէրքէզի վիլանէթէ (Պաղտատա) եա-
ղըրլըյընա կէօրէ, լիլվի մէղըրիւրտէ
սըհհէթի ումուլիէ պէրքէմալ օլուպ,
աղտէմճէ չօճուգլարտա զուհուր իտէն
չիլէք իլլէթի տախի քիւլլիէն միւն-
տէֆի օլմուշ տոր:

— Չարչէմպիհ սապալըն Պէյօղ-
լունտա Գայլընու Գուլլըղունտա պիր
իշին ֆապրիգասընա, զանն օլունտու-
ղունա կէօրէ, սիրգաթ նիլէթիլլէ պիր
ատէմ կիրմիլ իսէ տէ, սիրգաթ իտէ-
եիւմ տէրքէն, ֆապրիգասըն իշինտէ
պուլունան պիլէզիքսի պիր գուեու-
եա գաղանէ տիւլմիշ, վէ պաղըրըպ
չաղըրմանա պաշլամալընտան, ֆապ-
րիգասըն սահիպի իլլէ ուշագլար եէ-
թիլիլայ, մէրգուլու վիճուլունտան պա-
ղը եէրլէրի եարալը օլտուղու հալտէ,
սալիլմէն գուեուլունտան չըգարմըլար
տոր:

— Նէվիլ մէղըրիւրտէ Պէպէք սաթի-
նէլէրինտէն 18 եալընտա պիր գըղ,
տիւլար օլտուղու աշգ ու ալէագատան
տօլանը պիր վագըթտան պէրու մէյ-
եուս օլմագտա օլտուղունտան, քէն-
տիսինի խանէսի տէրուլինտէ պուլու-
նան գուեուլունտա ալթմը, վէ հէրնէ գա-
տար ֆամիլեալը իշիտիպ տէր հալ-
գուեուլունտան չըգարմըլար իսէ տէ, պի-
շարէ ալարըր եարալարա տանանամա-

եարաղ, իթի սաաթ սօնրա միւթէէսի-
րէն վէֆաթ իլլէմիշ տոր:

— Պէյօղլունտա Եագըքը սօգաղըն-
տա քեային պիր Եէհուտի խանէսինտէ
խըղմէթ քեարլըգ իտէն Գուլթի նամըն-
տա պիրի, գարալարընտա պուլունան
պիր խանէնին կէնճ պիր գըղընա ա-
լեագա իթմիշ, վէ հաթթա հալի քէյ-
ֆիէթի մէրգուլէնին ֆամիլեալընա
պիրտիրմիլ իսէ տէ, իտտ իտիրմիշ օլ-
տուղունտան, նէֆաթին սուլի գատա
իթմէքիլի ֆիքրինէ գօյմուշ, վէ
ֆիլվագը կէչէն սալը ագլամը եիւնէ
պինի սօգագտա պիր կաղ տէմիրինտէն
քէնտի քէնտիքի պիր իթ իլլէ ատմը,
հալ պու քի իւսթէ ատամ կէլտիլին-
տէն, մէրգուլ գուրթարըլմը, ֆա-
գաթ շիմտիքի հալի տէ իւլիտսիլ
իմիշ:

ԹէֆիլՏԱՆՏԱՆ ՄԵՔԻՍԻՊ

10 յունիս 1876 Թէքիրտալ

Միւլէլիֆ

Նասըլ քի պիլտիրիլմիշ իտի, պու
արալըգ մէրքէպէրին խըրըղըլըգլարը-
նըն սանըսը օլ գատար չօլպմըշ տոր
քի, քիմնէ ճէսարէթ իտիպ տէ մէմէ-
քէթին խարիճինէ չըգամաղ օլտու-
չիւնքի, պուլար պաշլատըր օն բա-
րանա գատար տա իրթիքեաղ իտիպ,
րաթ կէչէն եօլմուլու սօյմանա, վէ
հայլվանըն եէտիրտէն ալմանա:

Լաքին, համու օլուն քի, միւթէսար-
ըքթմըղ իղլէթիւ իղլէթ պէլ էֆէնտի
հաղըլթիլլէրի, տէրագապ սիւարի աս-
կէրլէրինտէն պիր գալ գօլ թէրթիպ
իտէրէք, գըրլարա սէվգ իթմիշ, վէ չու-
եօրտա էմիր վիրմիշ տիր քի, օ մագու-
լէ ուլղունտուլ ատէմիլէրի կէօրտիւլլէ-
րինտէ հէման աղղ ու կիրիֆիլլէ, պա-
պը հիւքիւմէթէ թէպիւմ իթմիլլէր վէ
պուլունտա պաշգա քէնտիլլէրի տախի
պիլգաթ, թաշթ իտարլէրինտէ պու-
լունան գաղալարա կիտէրէք, պու
պապտէ իճագ իտէն թէնպիլթը լա-
ղըմ կէչէնլլէրի պիլիճրա, վէ մուսիւ-
լէրէն մէրքէզիլլէրին իսթեան իլլէթի-
լէրի պաղը ճէսիւմ գարիլլէրէն աղի-
մէթիլ, անլէրին պէյլլէրին հուլուր-
լարընա պիլ ճէլպ, խալիսանէ նասի-
հաթլար իտէրէք, վէ սուրէթի էտի-
պանէտէ պուլունտալարըն, էքիտէն
թէնպիհ պուլունտալարըն տոր: Վէ պա-
տէհու պիլթիւն գարիլլէրէ տախի,
հիշ պիր մէրքէս եէտիրտէ, քէնտի
գարիլլէսի մըլթար վէ էլթիլեար մէճ-
լիսինտէն թաստիլլու պիր իլմ ու խա-
պէրի պուլունտալարըն, պիր գարի-
եէտէն տիկէր գարիլլէրէ կիտէմէնէճէք
տիր: պուլունտա իղլէրինէ, շիմտիքի
հալ հիշ պիր գօրգու վէ էնտիլլէ գալ-
մանըպ, պիլիլմիլլէ եօլմուլարըն սաս-
լիլ վէ իսթիլլէրի վէ էնիլլէթիլլէրի
պէր քէմալ օլմուշ տոր:

Տօլլունտա միրի միւլարիլլէյհին պու
պապտէ իճագ իլլէթիլլէրի հիւսնի
թէտպիլլէրի, շաեանը բէսէնտա պու-
լունտուղունտան, վաճիպէտէն օլան
թէչէքըրիլմիլլէրի ալէնէն արղ ու պէ-
նան իտէրիլլէ:

ԹԱՎՈՒԳ ԵԻԻՐԻՔԻԼԻԼԻԻ

Տիւնքի նիւսիսէմիլլէր, նասըլ քի
պաշա իթմիշ իտիք, պու կիւնէրտէ,
իսթանագլ իլլէ Գալաթա արապընտա,
պիւլիւք վէ բէք պիւլիւք պիր ֆարգ-
կէչմէքտէ տիր: Գալաթա վէ Պէյօղլու-
էհալիսի, ճիւլընտա հիւսանտէն կիւնիւն-
տէն պէրու, սիւրուր ու հիւպուր իւլըրէ
պուլունտուլ, կիւնէ սապաշլարա գա-
տար, քէնտի կէղմէլլէրինէ, էլլէնէլլէ-
րինէ, թէաթըլարընա, գաղլնօլարընա
վէ միւլիլգալարընա տէվամ իլլէթիլլէ,
վէ կիւնտիլլէրի տախի, ֆէրաճ վէ
խէնտան, վէ կիւնտէն կիւնէ, սայէյի
աղալթիլլէրի հաղըլթի ֆատիլլահի-
տէ, տահա զիւստէ սէաաթէթպիլլէ
կիւնէր կէօրմէքլիք էմէլլէրի, իշ վէ
կիւնիլլէ մէլղուլ պուլունտուղու հալ-
տէ, իսթանագլ թարաֆընտա իսէ չօգ-
լար, հէման տիւնեանըն պաթըպ եէր
իլլէ եէքսան օլմուլը եագըն տոր, աղ
կիւնտէն սու թիլլէքտէ օլաճագ տոր,
Սոգոմ Գոմուր կիպի կէօրտէն ալթէլ եա-
ղըպ թիւլ ալթընտա գալաճագ տոր,
ճէհէնէնէմտէ նէ գատար ճին վէ շէյ-
թան վար իսէ, արապալար իլլէ իթիլ-
կէթիլլէրի, քեաֆիլլէրի իրիլթիւսանա-
լըն, վէ ալլէ խուսուս էրմէնիլլէրին սը-
գը սըգը էլլէրին վէ գօլլարըն, վէ
հաթլարա աեաղլարըն պալլաեաճագ-
լար տոր, վէ նէ գատար տա իսլամ
վար իսէ, կիւնա, պէշ եիւլ սէնէտէն
պէրու տէրքեար օլան ինսանիլլէթիլ-
լինի զայպ իտէրէք, վէ պիրտէն պիրէ
պաշգա տիւլիլլէ պիր մալիլուգ օլա-
րագ, եանի գանլարա սուսանարագ, վէ
էլլէրինէ գըլըն, գամա, պուշագ,
պալթա, սաթըր, նաճագ, գաղմա,
սօրա, թապանճա, թիլլէքտէ, վէ պէլ-
թիւթ թօրլար ալարագ, վէ էվլէրէ վէ
տիւլքեանլարա, վէ չարըն, պաղար
վէ սօգագլարա սալարագ, լաթի կէ-
թիլլէրիլլէրին պիլա ինսաֆ, պիլա
մէրհամէթ, վէ պիլա հիւսաղ իտամ ու
թէլլէք իտէնէքլէր տիր կիպի, կիլլի
կիլլի գօրգուլագտա վէ տիլթիլլէքտէ,
վէ հէր քէսին զիւնիլլէ պօղմագտա ի-
միլլէր:

Պու եօլտա մուլըրը ատամլարըն
էն պիւլիւք հիւնէլլէրի, վէ կիւնէ կիւն-
տիլլէ իլլէրի, հէր կէօրտիւլլէրի վէ
իլթիլթիլլէրի շէյտէն վէ լագըրտընտան,
ուեար ուլմագ պիր գօրգու չըգարմագ
օլմագտա տոր: վէ քէնտի պօշ լագըր-
տըլարընա, էհէմիլլէթի վիրմէք իլլէն,
եալանլարընա տահա զիւստէ թագ-
վիլլէթի վիրմէք իւլըրէ, հիշ օլմամըշ
շէյի, պիլգաթ կէօրլէրիլլէ կէօրմիւշ,
վէ գուլագլարըլլա իլթիլլէրի տիրլէր
տէյի, պաշգա եալանլար տախի սէյ-
լէմէքիլլէ ճիւլարաթ վէ իրթիքեաղ իթ-
մէքտէ տիրլէր:

Պու թապուգ եիւրէքլիլլատամլարըն,
նէշ իթիլլէրի գօրգուլարա, էսաս
իթիլլէրի իթիլլէրի շէյլլէրտէն, պիր
գալարըն պէնան իտէլլիւմ:

Ելլուպա տէվլլէթիլլէրին հարպ սէֆի-
նէլլէրի, պիլիլլէրիլլէրի, Ագ-տէնիլլէրի

նէ՞ իլլէ կէղմէքտէ իմիլլէր: չիւնքի
քէնտիլլէր կիպի թապուգ եիւրէքլիլլէ-
րին, բէք թաթլը ճանլարը թէհիլլէք-
տէ օլտուղունտան, հիլի իթիլլէրտա
իմտատա եէթլլէք իլլէն կէղմէքտէ ի-
միլլէր:

Գըրմէ ալար, նէ իլլէն կէրի գալմըշ
իմիլլէր: Էլպէթտէ քէնտիլլէրին չիւրիւք
ճանլարընա տալիլլէր պիր թէհիլլէք պու-
լունտուղունտան, թէհիլլէր իտիլլէրի,
էմիր պաթիլլէթտէն տտա օլունտագտա
իմիլլէր:

Պիլլիլլէրին, Իլմիր թարաֆընտա
ասքէր վէ տօնանմա, վէ քէլլիլլէր Պէյ-
գօղտա ասքէր, նէ՞ իլլէն թէհէմիլլէ
իթիլլէրիլլէքտէ իմիլլէր: չիւնքի, քէնտի
քէօհնէ աղըլլարընա, պիւլիւք պիւլ-
լիւք թէհիլլէքլէր վար իմիլլէր: վէ իս-
թանագլարա ասաքիր պուլունտալար, տա-
հա զիւստէ թէհիլլէքլիլլէր իմիլլէր, չիւն-
քի, եա պիր կիւն գաղալարլարտա, իթ-
իլլէրիլլէրիլլէր քէսէնէք օլմա իսլամ-
լար իլլէ պիրլէրիլլէր իսէ, նաղէնին ճան-
լարըն, տահա զիւստէ մուլաթարտա
պուլունտուլ իմիլլէր:

Թօհաթը չուլտա տոր քի, պու թա-
վուգ եիւրէքլիլլէր ատամլար, իսթանագլ-
տա ասաքիր ճահանէ պուլունտալարը
վագըլթ տախի, «ախպար», ասքէրտէ
եօղ տուր, մաղալլահ, սօֆթալար պի-
լի քէսէնէք օլուրլար իսէ, քիմ գուր-
թարաճագ տոր տէյի գօրգուլագտա, վէ
էղլանը ամմէյի թախտիլ իթմէքտէ
իտիլլէր, շիմտիլլէր, ասաքիր պուլունտա-
սը իլլէն մէմուլլէ վէ միւթէչէքըլը օ-
լաճագ եէրտէ, մուղալիլլէրի տիւլիւն-
մէքտէ տիրլէր:

Կէչէն կիւնլէր, սօֆթանըն պիրինի
կիւնա գալթիլլէր թուլթուլլար իմիլլէր
տէ, իւլլէրինտէն սիլահլար չըգմըշ ի-
միլլէր: զանն իտէրսին քի, սիլահ թաշը-
մագ եաաագ տոր, վէ մաղաղալարտա
սէրպէսթէ պիլլէրէն սիլահլար սա-
թըլմագտա տէյիլ տիր, վէ իսլամլարա
սիլահ սաթըն ալմագլըղա միւսաաթէ
օլունտուղու հալտէ, իրիլթիլլէրիլլէր
պիր ճէպ չագըսը պիլլէր ալարլար, մէն
իտիլլէքտէ տիր:

Իլթիլլէրիլլէր մի, պու թապուգ եիւ-
րէքլիլլէրին իլթիլլէրին կէօրէ, կէ-
չէն կիւնլէր, վաթօրուն պիրինտէ,
իսլամըն պիրի, իրիլթիլլէրին պիրին
պէտ չէհիլլէ իլլէ պագմըշ իմիլլէր, վէ պուլ-
տանտա անլալըլը իմիլլէր, Միւս-
լիմանլար, պիր նիլլէրի իսթիլլէր վէ
ֆասիտէյէ խըտմէթ իթմէքտէ իմիլլէր,
տիւլգճէ նէ գատար իրիլթիլլէրին վար
իսէ, գըլընտան կէչիլլէր, մալլէրինի
եաղմա իտէնէքլէր իմիլլէր: վէ քէլլիլլէր
իլթիլլէրիլլէր մի, կէչէն կիւնլէր, վա-
կօնուն պիրինտէ, սօֆթանըն պիրիսի,
իրիլթիլլէրիլլէր իլթիլլէր իլլէ կէօրթէ-
րէրէք, եանընտալի տիկէր պիր սօֆ-
թա իլլէ, կիլլի կիլլի լագըրտը իթ-
մէքտէ իմիլլէր, վէ պուլտա իլլէ ալմագլ-
տէյիլ իմիլլէր:

Վէ իլթիլլէրիլլէր մի, պու թապուգ
եիւրէքլիլլէրէ նէղարէն, մէրքէս հա-

սանքն ճինաեկէթինտէն սօնրա, երեզ-
լէրճէ Զէրքէզլէր վէ սերայ գատընյարը
գանեգլարա տօյտուրուլարադ, ըույնի
տէրեւտա թէլէֆ իտիւիշ իմիշ, չիւն-
քի, Նիւէթիֆաօսիտէլէրի անլաշըմըշ ի-
միշ, վէ քէզալիք իշիթտինի՞ղ մի,
պու կիւնլէրտէ, Գոււմքաբու աչքըն-
տապուլունան իքի գըթա վարօրլարա
կիճէլէ յին սօֆթալար տօյտուրուլարադ,
պուրատան թարտ իտիւիշ իմիշ, չիւն-
քի, մաաղալա, կիզլի վէ ֆէնա նի-
յէթլէրի պուլունտուղու անլաշըմըշ ի-
միշ, վէ պու ճիւմիէ իլէ տախի, պի-
ղիւմ թալուգ եիւրէքլիլէրին թալթլը
ճանլարը, հէնուգ թէքքիլէն, թէհլի-
քէտէն գուրթուլմամըշ իմիշ, չիւնքի
տահա չօգ սօֆթալար իմիշ:

Իշիթտինի՞ղ մի, կէչէն կիւնլէր,
ֆիլան աղա, ֆիլան չէլէպի, ֆիլան Իս-
լամ գասապտան էթ ալմագտա օլուպ,
վէ մէրգոււմ գասապ իսէ էթի քէսէր ի-
քէն, էլինտէքի սաթսը մասատա սիւր-
տիւկիւնտէ, քէնտիլէրին եիւզիւնէ, եան
եան, վէ պիր մանէալը սուրէթտէ պագ-
մըշ իմիշ, վէ էլլէթթէ պուտա թէհի
եէրտէ օլմամալը իմիշ:

Պիլի՛րմիսինիզ, Աբրահամ բաշա,
վէ Օտան էֆէնտի, նէ՞ իշին հէման
պու հաֆթա, պըրագպատա, էվրօպաեա
կիթմիշլէր իմիշ, էլլէթթէ պուտա տա
պիր չէյ վար իմիշ, էլլէթթէ պուտ-
լար պիր թէհլիքէ վար օլտուղունու
պիտիքլէրինտէն, պիր թագրիպ քէն-
տուլէրի, սահլիլի սէլամէթէ աթմագ-
լըզա միւսարաթ իթմիշլէր իմիշ, էմ-
մա, քէնտի ֆամիլեալարընը վէ չօլուգ
չօնուգլարընը պուրատա պըրագմըշլար
իմիշ, վէ, էմմա, միւսաիլէյհիւմ կիպի,
պիլլէրճէ մուաղզամ գաթլար, իսթան-
պօլտա, քէմալի էմիլիէթ իւզլէ տուր-
մագտա վէսալա գօրգմամագտա տըրլար,
նա ֆիլէ, մէրգուլման էօտէքլէրտէ, պու
գատարը պիլլէ տիւշիւնէպիլէճէք գա-
տար պէյին, վէ եաթօտ աղլու ֆի-
քիր եօգ տուր, պուլլարըն ճանլարը
օգատար թաթլը, վէ աղլլարը օգա-
տար քէսկին տիր քի, հէր չէյի եա-
լընը քէնտիլէր պիլլէքտէ, քէշֆ ու
ֆէհմ իթմէքտէ, պուլլթտան նէմ
գաբմագտա, վէ հէր բօլիթիգա տայի-
րէսինտէ կէչմէքտէ օլան էսրարա, քեա-
միլէն վագըֆ օլմագտա տըրլար:

Հէման Ալլա՛ս մէրգուլման թալուգ
եիւրէքլիլէրէ, չօգ չէքտիլմէսին:

Նիհալէթ, պուլլարը գանտըրմագ
վէ եիւրէք վիլմէք ինթիմալտէն տէ-
յիլ տիր, չիւնքի պուլլար գօրգու իւ-
լէթինէ միւսթէլա պուլունմագտա տըր-
լար, կէօլիլէրինտէն պիլլէ գօրգմագ-
տա տըրլար, արթըգ օնլարտան սարֆը
նաղար իտէրէք, եալընը ումուլուն
բահաթ վէ մէնֆաթը նիլէթիլլէ, ա-
գաճըգ աղլը օլանլարա, էօյլէ պօշլա-
գըրտըլարա, աղա էհէմիլլէթ վի-
րիպ տէ ինանմամալարընը, վէ հաթթա
իշ վէ ատամ եէրինէ գօնուպ տա տիյ-
նէմէլէրինի, վէ քէմալի էմիլիէթ, վէ
բահաթ գալլիլէ, վէ պիւլիւք պիւլիւք
իւմիտլէր իլէ իշլէրիլլէ մէշըւլ օլմա-
լարընը, մատտի վէ մանէվի մէնֆա-
աթթըր նիլէթիլլէ, տայիմա ֆէրահ վէ
մէսէրէթ իւզլէ պուլունմալարընը,
լալիտանէ նաաիհաթ իտէրիլլէ, զիլլա,
օ մագուլէ ատամլարըն տիւշիւնտիւք-
լէրի վէ սէօյլէտիլլէրի չէյլէրին հիւ-
պիլլինի, չիմտիլէրտէ, վէ հիւ պիր մէ-
մալիքտէ էմալի կէօրիւլմէտիլի չէօյ-
լէ տուրտուն, հէլէ մէմալիք մահրու-
սէյի Շահանէտէ իսէ, էն միւսթէսնա
վագըթլարտա պիլլէ, վագուլի կէօրիւլ-
մէմիլ տիր վէ կէօրիւլմէմիլ:

Պու ատամլարըն, պէօյլէ էսասըզ
վէ ագլէ մուղալիլ գօրգուլար իճատ
իթմէլէրինէ, եալընը քէնտի գօրգու-
լարը սէպէպ օլմանըպ, իլլա պօշլուգ-
լարըլա, իշ պիլմիշ օլմագլըգ թէքէպ-
պիլլի տուլղուտու տախի սէպէպ օլ-
մագտա տըր:

—Մէճիտի՛նիշանը զիլլանընըն միւս-
թէլիֆ իւթպէլէրինտէն իհսան պուլ-
լուն գէվաթը քիրամ հաաղարաթը:
Մապէյնի հիւմանուլա շահանէ պաշ-
քեաթիպի աթուֆէթլու Սաաաուլլահ
պէյ էֆէնտի հաղթէթլէրինէ թէպտի-
լէն պիրինի:

Քէլիլիտաի միհտի իւլլաեի Սալ-
թանաթը սէնիլլէ աթուֆէթլու Սալիհ
էֆէնտի հաղթէթլէրինէ թէպտիլլէն պի-
րինի:

Խաղինէի էնտէրունու հիւմանուլ
քէթիլիտաաթ սաաաթէթլու Սալիհ էֆէն-
տի հաղթէթլէրինէ թէպտիլլէն իքինի:
Խաղինէի հիւմանուլ վէքիլի սաա-
աթէթլու Րիւսթէմ աղաեա միւսէտտէ-
տէն իքինի:

Պաշ մուսահիպի հաղթէթի Շէհրի-
եարի սաաաթէթլու Րաշիտ աղաեա միւ-
սէտտէտէն իւլլիւնի:

Իւլլիւնի գուրէնտի հաղթէթի Շէհ-
րիեարի իղզէթլու իսմանիլ պէյէ քէզա:
Տէօրտիւնիւ գուրէնտի հաղթէթի
Շէհրիեարի իղզէթլու Շէվքէթ պէյէ
քէզա:

Սէրեալէրի հաղթէթի Շէհրիեարի
սաաաթէթլու Մուսթաֆա բաշաեա քէզա:
Մապէյնի հիւմանուլ քեաթիպի իղ-
զէթլու Ֆէհմի պէյէ քէզա:

Միհտի իւլլաեի Սալթանաթը սէնիլ-
լէ պաշ գաբու օղլանը Շաքիր աղա-
եա քէզա:

Հարէմի հիւմանուլ լէվաղիմ միւսթի-
րի սաաաթէթլու Սիւլէյման Ֆանիք է-
ֆէնտիլէ քէզա:

Միհտի իւլլաեի Սալթանաթը սէնիլ-
լէ գահէլէնի պաշսը հաճի իսլամահիմ
էֆէնտիլէ քէզա:

Խաղինէի էնտէրունու հիւմանուլ պաշ-
քեաթիպի Հասան պէյէ թէպտիլլէն
իքինի:

Խաղինէի էնտէրուն տէօրտիւնիւ
քեաթիպի Պէքիր էֆէնտիլէ միւսէտ-
տէտէն տէօրտիւնիւ:

—Սըրպիսմանըն թէտարիքաթը
հարպիեաթինէ տայիլ տէվլէթի Ալիէ
թարաֆընտան իմարէթի մէղքիւրէե
կէօնտէրիլլէն սիւլալէ, բրէնա Միլան թա-
րաֆընտան վէրիլլէն ճէվապնամէիլ թէ-
լէկաաֆիլէ, վիւքէլաեի սալթանաթը
սէնիլէ պէնտէն մէմուլիլէթ իթմիշ-
լէր տիր, Լաքի Սըրպիսման իմարէթի,
թէրքի սիւլալ իթմէք վէ Լաթօտ սաա-
աթիլլէն հաաաթիլլէն չաղըրմագ եօ-
րիլլէն հաաաթիլլէն չաղըրմագ եօ-
րաաաթիլլէն նիլէթիլլէն սալա իճրա իթ-
միշ օլմաաղըրնտան, Պապը Ալի իլէ
Սըրպիսման արաաթ հալլա ալըգ տըր:

Բրէնա Միլանըն ճէվապը իւզլէրինէ,
հաաաթիլլէն իւզլէրինտէ քեաթիլլէ թահ-
րիքեաթիլլէն սաղըրմագ, վէ քէզա
Սըրպիսման թարաֆընտան հիւսուլմէ
տայիլ ճիւլի պիր ալէամէթ զուհուրա
կէլիլիլլէնտէ, էօնիւ ալընմաաթ իլլին
տէվլէթի Ալիլէնիլլէն սաղըրի գօմմա-
տանլարընա էմի վէրիլլէր տիր:

Պուտան պաշգա, տահա կէչլէր-
տէ Սըրպիս գապիլլէթսուլուն տէվ-
լէթի մաթպուլաաթնա թէէտիլլէ իթմէք
իսթէմէտիլի վէրիլի պագաեաթընըն
թահիլլէ վէ թէրքի սիլահ իլլէմէսի
լուտուլունտա, ճանիպի Պապը Ալիլէն
վագլի օլան թէքլիլլէր պիր սուրէթի
չէտիլլէտէ թուլմագ իւզլէ, Նիշ վէ

եէնի Բաղար ֆըրգաի աաքէրիլլէրի-
նէ պիրէր մագտար աաքէր կէօնտէրիլ-
միշ տիր:

Ապտիւլ Քէրիմ բաշա հաղթէթլէրի,
աաաթիլլէն շահանէն պաշընտա պու-
լունմագ էմիրին ալաղ իլլէմիշ տիր Միւ-
շարիլլէյ հաղթէթլէրի տիւն (էվլէլէքի
կիւն) աղաաթ Պապը Ալիլէն աղա օլունան
վիւքէլա մէճիլիլլէն հաղըր պուլու-
նարագ, սօն թալիմաթը ալըմըլար տըր:
Մահէլլի մէվուգտան թահիլի իթ-
տիլիլլէր մալիմաթա կէօրէ, շու սօն
կիւնլէրտէ Սըրպ օլտուսուլունտա կէօրի-
լէն հաաաթեաթ, Պէլկրատ հիւքիւմէ-
թիլլէն տէվլէթի Ալիլէն իլէ մուհարէ-
պէ իթմէքլիլէ գաաթը վիլմիշ օլտու-
ղունա սալա շիւպէն պըրագտըրմագ-
տա տըր:

(Ֆար տիւ Պաֆօր)
—Մէղքիւր զաղթմանըն իվաեթիլ-
նէ կէօրէ, կէչլէն կիւն Տէրիսաաթէթ-
տէն հարէքէթիլլէն եաղմըշ օլտուղու-
մաղ, նաֆիա միւսթէլարը Օտան է-
ֆէնտի հաղթէթլէրի, Բարիլլէ վէ ան-
տէն Ալմանեաեա կիւնլէք, Րուսիա
իմրէրաթօրու նէզալիլլէն մուհիմմ վէ
նաղիք պիր մէմուլիլլէ իլլիպ իլլէ
եէճէքլէր իմիշ:

—Գօրէսընտանա Բօլիթիլլէ սամղա-
ղէթտա տէրճ իտիլլէն պիր մէթուպ-
տա եաղըրտըրնա կէօրէ, Տէրիսաա-
տէթ Րուսիա սէֆիրի ժէնէրալ ինեա-
թիլլէ հաղթէթլէրի իսթիֆաաթընը վիւ-
միշ օլտուղունտան, միւշարիլլէյհիլլէն
եէրինէ Վիլլանտէն Րուսիա սէֆիրի Մ.
Նօլիլլէօֆ, Տէրիսաաաթէթ Րուսիա սէ-
ֆարէթիլլէ թայիլլէն օլունմագա տըր:

Ֆար տիւ Պաֆօր, պալէաեաթի հա-
վաթիլլէ պիր վէճհիլլէ աթիլիլլէ իլլալէ
միշ տիր:

Մ. Նօլիլլէօֆ Բաշալիլլէթ թարաֆ-
տարը օլտուղու կիպի, տէվլէթի Ալի-
եէնիլլէն ատամլարընը վէ իլլէրինի տախի
բէք ալլա պիլլէր: Հաթթա Օլորիտ վէ
իլլէքնամ մահէլլէրին միւսթաաղիլլէր
գօպօլուգլար օլմագ իւզլէ, Պուլկար-
լարըն Պապը Ալիլէն թագաթիլլէրիք-
լէրի իլլէ արղուհալ, միւսթիլլէյհիլլէն գա-
լէմիլլէն ինանտ օլունմագտա տըր:

Իմոի, էկէր Գօրէսընտանաթը մէղ-
քիւր հապաթիս սահիլլէնիլլէ իսէ, Րու-
սիա տէվլէթիլլէն Տէրիսաաաթէթտէ էօյ-
լէ պիր էլլիսի պուլունմագա տըր, քի
սայիլ տիլլէրմաթլարըն պիր սէնէտէ-
վիւքէլաիլլէն տէվլէթի Ալիլէն վիլլիլլէ
լէրի մէշըլիլլէն պիր ալ իլլինտէ վէ
պէլլէր տահա զիլլաաթէ վիլլէքէք տիր:

—Պանտա Գօթմանիշա չէհրինտէն
եաղըրտըրնա կէօրէ, յուլիլլէն ա-
լագընիլլէն ալթընք կիւնիլլէ, ճէննէթ-
մէքան Ապտիւլ Աղիլ իսանըն իսալի
իւզլէրինէ, բուհսայիլլէն էլլէրտան էն
պաշլըճալարը, Թէրմէյ տաղընտա պիր
մէճիլլէն աղա իտէրէք, շու վէճհիլլէ
միւսթաաթէթ իթմիշլէր տիր:

Տէրիսաաթէթտէ սուլթան Ապտիւլ
Աղիլ թալիլլէն ալընըպ, սուլթան
Մուրատ գուլուտ իլլէտէ: Շիւպէսիլլէ
սուլթանը ճէտիլլէ պիլլիլլէն միւսթապէ-
րաթի կիլիլլէքէք տիր:

Պու հալլէն պիլլէ, շու մէվլիլլէ ճէ-
տիլլէ գաղըրընտա նէ՞ կէօնա տալ-
լանմալընը:

Պու պապտէ պիր չօգ էֆքեար պէ-
եան իտիլլէրտէն սօնրա, էքթիլլէթ
Բէլաղիլլէ իլլէ հէմէֆքեար պուլունմալ-
տուր:

Մէրգուլմա իսէ չէօյլէ պէեանը էֆ-
քեար իթմիշ տիր:

Նէ՞ օլմուշ, բաաիլահըն պիրի

կիթաի, տիլլէր կէլաի, պու թէպէտ-
տիւլաթ եալընը Միւսթիմանլարը մէս-
րուր իտէպիլլէր, պիլլէք նէ՞ վար տըր:
Պիլլէ, քէնտիլլէթ իսթիլլէթ իլլէթ վի-
րէն պիր Բատիլահ իլլէ միւսթապէրաթա
կիլիլլէքէքիլլէ, սուլթան Մուրատ իսէ
պիլլէ իսթիլլէթ իլլէթ վիլլէքէքէք
տիր: Իմոի պիլլէ եիլլէ մուհարէպէե
տէվամ իլլէ, միւսթիլլէն մէրթէպէ տա-
եանըպ տուրմալընը:

Հէրսըք էլլէքեաթընը պու պապտէ
մալիլլէթլարը օլմագ իւզլէ, պու գա-
րար Գարաաթընը բաթիլլէթ օլան Զէ-
թիլլէքէ պիլլէրիլլէ տիր:

—Սաաաղամ հաղթէթլէրի, ինկիլ-
լէրա սէֆիրի սըր Հէնրի էլիլլէթ
հաղթէթլէրիլլէ վուգու պուլան պիր
միւսթապէրաթա, պէօյլէ միւշքիւլ վա-
ղըթտա ինկիլլէրա տէվլէթիլլէն,
տէվլէթի Ալիլլէն իթմիլիլլէ մուսթիլլէ-
թի միւսթէրէմէե միւսթիլլէ: մէրթէպէ
միւսթապէրաթա իթմիլլէ հիւքիւ-
մէթի Սէնիլլէնիլլէն ալլուլունտա պուլուն-
տուղունու, վէ պիլլապէրին հալը հա-
ղըրտէ մէճիլլէ վիւքէլաաա տէրտէս-
թի թէքէքէք օլան իսլահաթըն պիր
ան էվլէլլէ նէշը ու իլան իտիլլէքէքիլլէ
պէեան պուլունմալընը տըր:

(Ամուս Մըլիթար բաշա հաղթէթլէրին-
տէն ֆի 20 հաղըրան սէնէ 92 թարիլի ի-
լէ Ղաշգա մէրգէլլէնտէն մագաթը ճէլլիլ
վէքեաթլէրէնտէն մէպուս թէլլէրաֆնա-
մէնիլլէ սուրէթի տիր)

Ֆիլ 5 հաղըրան սէնէ 92 թարիլլէ
վէ շիֆրէլի ֆէրմանսամէյի թէլլէրա-
ֆիլի սաաաթէթլէնտիլլէրի միւսթաա-
կիւզարը չաքիրի օլտու: էլլէքեանըն
պու տէֆա տախի վար գուլվէթլէրինի
Տուղա պօղաղընը թէստիլլէն սարֆ
իտէճէքլէրի, պուրաճա տախի թահ-
գիլլէթը վագըրտան անլաշըմըշ, վէ
անա կէօրէ ինթիլլէթլէրաանէ հարէ-
թէթ իտիլլէր իտի: Ֆաղաթ կէչլէն կիւն
տախի արղ օլունտուղու իւզլէ, օր-
տուլի հիւմանուլունտա գաղըրընա քի-
մէնէ թէստալիլլէ իթմէքէքիլլէ 3800
հիւք էրղաղը միւսթիլլէլլէն գաֆիլ-
սի իթի տէֆաաա Նիլլէլլէթ թէպիլլէ
իտիլլէ, վէ պու կիւն օրտուլի հիւմա-
եուն իլլէ պէրապէր սայիլլէն պուրաեա
ալլաթէ օլունմալ տուր: էլլէքեանըն
պու տէֆա կէօրիլլէնտէն աֆիլլէ ու-
մուլի իւզլէրինէ, թաթիլլէ իտիլլէն հա-
րաքեաթըն աաքէրիլլէնէ գաղըր, անլէր-
ճէ տախի թաթիլլէ չէգալլէթտէն իլլէ-
րի կէլլէսի միւսթապտիլլէ իսթըր իսէ,
պուլլարտան պիր թագըմ օրտուլունտ
գաղաղըլլարըն թիլլէքէք աթմագտան
կէրի տուլունմաղըրընա, վէ չիթլէր
վագըթաթըլլա պաղը քէօյլլէն թաաալ-
լաթը տախի էտէն պըրագմամըշ օլ-
տուղըրընա նէղաթէն, օրտուլի հիւ-
մանուլունտա գաղըրընա չըգամմալա-
րը միւսթէրէթա քէնտիլլէրինտէ պու իղ-
թիլլէրաթ ինթիլլէթտէն օլմագ լա-
ղըմ կէլլէ: Խուսուսի իլլէ Նիլլէլլէքտէ
պուլունտուղումաթընտա, վուգու պու-
լան թահգիլլէթ ու իսթիլլէպարաթա
նաղաթէն, էլլէքեանըն էվլէլլէ Տուղա
մուհարէպէրէլլէնտէն ալլաղը օլտուղըլա-
րը հաղընէթիլլէ քիւլլէլլէ վէ թէլլէթաթը
ֆահիլլէ քէլլէրիլլէրիլլէ ֆէվլէլլէտտէ
տէհէլլէթ ալլաղը իթմիշ օլտուղունտ
լաշըլլէր, վէ սայլէլլէ Բատիլահիտէ
Նիլլէլլէքտէ պուլունտան ատաքիլլէ շա-
հանէնիլլէ թամ թայիլլէն հիւսապըլլա
պիր սէնիլլէք էրղաղը իտիլլէր գըլլէն-
մաղա պէրապէր միւսթապէրին էհա-
լիլլէն տախի վագըր հասաա իտրաքը-
նա գաաաթ եանիլլէ իւշ պլըգ էրղաղ-
լարը վէրիլլէքէք, քէնտիլլէրի տիլլէրի
նիլլէթ վէ մէրհամէթի Բատիլահի ի-
տիլլէր իտուկի արղ օլունտու:

ԱԶԳԱՅԻՆ

Համապատասխան տիր թի, որպեսզի պարտադրեալ հազարէթէրի, վէ վէթիւ տէր հայր, վէ սայրիւրէր, Ախթամարը խաչատուր եպիսկոպոսուն կաթողիկոսութեանը, ազգայնէթքեար թանքեարազ, րէսմի թէպրիւր, Ինճա իթմիլէր տիր:

Պետրոս կաթողիկոս է օլտիւրիւրիւր տիր, պու սահիհ տիր. խաչատուր եպիսկոպոս տա շիւրհէ թանքեթնտա պուլունտուլունտան, օն սէնէ բաթրիգլանէ քէօշէսիւնտէ պէթլէմիլ տիր, պու տա սահիհ տիր. վազթիլլէ երկիրուն նէֆէր մէնէտտար վէ միւհիթէ-րէմիւրահիլլէր վէ եպիսկոպոսար, մէր-դումիլլին կաթողիկոս օլտմաղ տէրի սիճիլ վիրմիլլէր տիր, օ տա սահիհ տիր. վէ Պետրոս կաթողիկոսուն է օլտիւրիւրիւր պուլունտարազ, մէրգումուն մէտիւլիլ օլուպ օլտմաղլլ պուրատա անլալլալմամը տըր, պու տա սահիհ տիր. վէ մէրգումուն եպիսկոպոս իսթիլիթա-զա շէթիլլէլիպ, անճազ քէնտի հազ-դընտա, քէնտիլիլին հիւսնի շէհատէ-թիլլէ եթմիլլին ինսնըլմաղ լա իթիլիթա օլունմուլ տուր, պու տա սահիհ տիր. պուլունտէ Էմալլիլին հիւ պիր եթրտէ կէօրիլմէտիլի տալի սահիհ տիր. վէ մէրգումուն կաթողիկոս օլտմաղլլա, էթ-սէր րուհպան թազմարընը, խալլի վազթման պէրու չալըա կէլտիլի, վէ Էնդհանուր ժողովուն, ասլա գա-րըլմաղ, կէօրմիլլ վէ պիրիլլ օլտմա-լիլթմէտիլի տալի սահիհ տիր. վէ լիթէթմիլ միլլէթին, պէօլլէ պիր ազլէ վէ ֆիթրէ մուղայիր օլտմա մուհաթէ-մէյէ վէ հիւթմէ գարըլ, պիրթիւն պիրթիւն սաղըր օլուպ գարլմաթ տա-լի սահիհ տիր, նիհայէթ պուլունտըն քեաֆֆէսի սահիհ տիր էմմա, մատամ-քի պուլունտըն քեաֆֆէսի տալի, սիւթիլի իւղրէ թէազգիւր իտէրէթ, մէրգումուն կաթողիկոսըլունտա, Իսթ-րիգ հաղթէթլէրի միւսատաթ իթմէլիլի միւրատ իթմիլ տիր, հայտէ պէղայէթ տէրէճէտէ տիւտարըլալը խաթըր Ի-չին աթիլ իտէլիմ, լաթին, մէրգումուն իրթիլթապ վէ ճիւրաթ իթմիլի 500 լիւրա իթիլթա վէ դատարըլընտ նէ տէյէլիմ, անճազ Սրբաղան Պատրիարք հաղթէթլէրի, պու պատմէ՝ մէրգումուն հասըլ լիթմիլլէ չրգարապիլլիլ, վէ վիճ-տանըն րահաթ իթմիլլէպիլլիլ տիր. էկէր շու իթիլթա ետան տըր տիսէթ, ետան տէյիլ տիր, օ տա սահիհ տիր, վէ օ գատար սահիհ տիր թի, րէսմին իւրան տալի օլունմուլ տուր. տիլմէթ տիր թի, պիր էօլմիլլ եպիսկոպոսուն, պիր էօլմիլլ բաթրիգ գայիմազամըն սանաղըլման վէ եաթիտ միւրաթն-տան 500 լիւրա չալմազ իսթմէլիլ, կիւնաճ տէյիլ իթիլ, գաթահաթ տէ-լիլ իթիլ, վէ պինաէն ալէյ, պիր էր-մէրի կաթողիկոսուն եազըլը պիր հալ իթիլ. համա օլուն, չօգ շէյ պի-լիլ իտիլ էմմա, պուլունտ պիրմէթ ի-տիր, հէլէ Կրօն. ժողով գէմանընտ պուլունտ տալի էօլլէսիլ:

Պուլունտ տա դարիպի վար տըր, շու 500 լիւրանը խըրըլլըլըլը, գաթա-հաթըն, լիթմիլլէ մէրգումուն եպիս-կոպոս իւղթիլլէ պըրազմազ իսթմէյէն Միլլէսուն տէր հայր, նասըլ օլմուլ տա, կիտիլլ մէրգումուն կաթողիկոս տէյէ-րէթ էլլիլլին էօլմիլլ տիր, տօլլունտա պու խաւատ, շիմաթիլ բաթրիգիւս-նէմէթլին շան ու շիւրհէթիլլին, հատմէն զիւտաթ արթըրա ճայիլ տիր:

Ներսէս աղբազմն բէթ ալէա պիլմէթ-տէ տիր թի, պու Կոլտա գըրգ գալէմ

տահա տիր ու իման վէ ինսնիլլէթէ մուղայիր վազա վուգու պուլտա, կինէ էհալիլիլլ սէս չըգարմաղ գասլուլ ի-տէր, լաթին, հիւ տէյիլ իտէ, չէնտի զիմէթլէրիլլին րահաթ իթմիլլիլ, վէ խալլըն շիւրհէթիլլին տէֆ իլլէմէթ իլլին, պաշգա շէյլէրտէն վազ կէշալիթ ամմա, մէթըր 500 լիւրա խըրըլլըլըլը գումիլլունուն վիրտիլի մաղպաթա նէրէտէ գալը, նիլլին իլան իտիլ-մէտի, վէ հալէտ տալի նիլլին իլան իտիլմէմէթ տիր, անճազ սահիհ-նազրական միլլէթ օլմազ տիլմէթ, պէօլլէ հէր շէյ եալընըլ բաթրիլլա-նէ քէօշէսիւնտէ, վէ եաթիտ վարդա-պետըրին ճիւպպէսի ալթընտա մէս-թուր գալմազ տիլմէթ մի տիր. էմմա, ֆարդ իտէլիմ թի, խաչատուր եպիս-կոպոս, մէթըր 500 լիւրա, միւթէ-վէֆա նիլիկոս սրբաղանըն միւրաթն-տան, մէթըր սաթիլլէ թարիգ իլլէ արարարազ, մէրհումուն եկէլլին վի-րէճէթ, վէ պիր պիլիլլէր սէվապ իլ-լէյէճէթ իթիլ, օ, տահա էյի եա, էկէր սրբաղան հաղթէթլէրի, պու ֆա-զիլլէթէ քէնտիլիլլին օլմուլ իտէ, էհալիլլէ տալի պիլտիլլէրէթ, պատիլ մէմունիլլէթ օլմալը տըրլար:

ԱԶԳԱՅԻՆ ԽՈՂԵՐ

Միլլէլլ ցարդ մեր գրածներէն կը հետեի թէ աշխարհաբար մեր աղ-գայլն ընտանեկան և գրական լեզուն եղած է՝ ալ և մեծ գիւղարուծիւններ կ'ունենամք մեր առջև, թէ մեր աղ-գայլն լեզուն իւր քերականութիւնը չ'ունենայ որոշ կանոններ իւր հա-տատուած: Առանց քերականական կա-նոնի, առանց լեզուի, ամենէն լաւ հե-ղինակն իսկ, ինչ որ ալ անէ, գէշ մա-տենազիր է, կը գրէ մի համաւաւոր մատենագիր (2): Ո՛ր թողումը նաև թէ շատ մեծ ամօթ է մեզ համար որ օտարները ասեն. Ահա մի աղբ որ կը պարծի թէ քիչ շատ լուսաւորուած է և դեռ իւր խօսած լեզուին քերակա-նութիւնը չ'ունի որ կը դաւանիլները ունին և կամ մի օտարազգի ունի զայն երբ ուզէ հասկանալ իւրեանց լեզուն:

Թէև ընդհանուր հաւանութիւնով վաւերացուած աշխարհաբար քերա-կանութիւն չ'ունիմք այսօր (և այդ-ալ անկարելի է այժմ), բայց մասնա-ւոր հետազոտութիւններով ծրագ-րուած քերականական փորձեր կամ ազգային լեզուի որոշ գրութիւններ ներկայացուած են ազգին:

Մեք դոցա մէջ ամենէն աւելի ըն-դունելի համարեցինք Չերազեան գրութիւնը:

Ս. յ. գրութիւնը սա առաւելութիւնը ունի որ մեր ազգային լեզուն գաւա-ւաբարբառները իւրեանց օրինաւոր ներկայացուցիչները ունին նորա մէջ և ընտրական պայմանները եղած են պարզութիւն, կանոնաւորութիւն և աշխարհաբար լեզուին ոգիին մերձա-ւորութիւն: Օրինակի համար՝ տեսնե-լով թէ Ռուսաստանի Հայերը յարմարի սեռականը է կը վերջաւորեն, որպէս քաղաքներ, և թէ այս վերջը աւելի պարզութիւն ունի և աւելի մերձաւոր է աշխարհաբար լեզուի ոգին որ հա-կամէտ է սեռականները է ու վերջացու-

նել, այդ տեղ ուստական գաւաւաբար-առին հետեւած է:

Չերազեան գրութիւնը այս բնորո-ղականութիւնով կրնայ հաշտեցունել իւրար հետ դոստաւան գաւաւաբար-բառները. և քանի որ կատարեալգոր-ծուի այս ընտրական գործողութիւնը, լեզուն ալ այնչափ աւելի կը զարգանայ և կը հարստանայ ամեն կերպով: Ընտ-րողականութիւն եղած ատեն մոռ-ցուած է՝ նաև հին լեզուն, որ նոր լեզուին իբր մայր՝ իւր ունեցածները մահէն յետոյ ընականապէս ժառանգ կը թողու իւր ծնունդին:

Ոմանք կը կարծեն թէ ամեն հոյու-վումներին սեռականը է վերջացած ա-տեն՝ ներք իրար կը բաղխուին և մի անախորժ ձայն կը հանեն: Կրնամք չուտով իմանալ թէ այդ կարծը որչափ սխալ է, երբ խորհիմք թէ եւրոպա-կան լեզուներին մէջ սեռականները միակերպ կը շինուին: Ֆրանսերէնի մէջ ոչ թէ միայն ամեն գոյականները և դերանունները ու ու սեռական կը շինեն, այլ և բացառական և անորոշ հայցական ալ կը շինեն ու նախդիր-այլ սակայն ու կրնայ մեղադրել ֆրան-սերէնը թէ քաղցրահնչուն է, և ո՛ր տեսնուած է որ ֆրանսերէնի մէջ բազ-մաթիւ ու եր իրար քով պատահին:

Հայերէնի մէջ ալ զգուշութիւն ե-ղած ատեն՝ չափ է ներ չ'են պատահիր: Սովորութիւնը կը դիւրացունէ այդ-զգուշութիւնը և ժամանակն ալ նուի-րագործելով այդ զգուշաւոր չարագ-րութիւնը և ոճերը, կարծես թէ ալ բնական կը դառնան:

Ոմանք կը պնդեն թէ գոնէ «թիւն» վերջացած բառերը պէտք է սեռական «թեան» վերջաւորել, հաւատարիմ մնալով գրաբարին, քանի որ ընտա-նեկան խօսակցութիւնի մէջ ալ այդ մասին գրաբարին կը հետեւիմք:

Այդպիսի բացառութիւններով քե-րականութիւնը ծանրացունել անտեղի է: Արդէն մեր ընտանեկան արդի լե-զուին քերականական կանոնները և ար-տասանութիւնը ճշգրտ կըրելով դպրո-ցական տղայներէն, այլապէս և սը-խալուած են, թէ և սակայն տակաւին կը մնան բուն ընտանեկան լեզուին հետքերը. պառաւ կ'ենք կ'ասէ դեռ. «Առաւած հոգին որտե՞րէն արժանի ընէ»: Նաև բուն Հայաստանի Տարոն գաւառին մէջ «թիւն» վերջաւորած բառերը «թենի» ու սեռական կը շի-նէ ժողովուրդը և ոչ թէ «թեան» ու: «Ներքութենի մէջ, ուրախութենի մէջ» կ'ասեն: «Թենի» սեռականին է ը թող չը կարծեցունէ թէ «թեան» ին էն է, զի Մուշեցիներն ալ վանեցիներ ընէն պէս՝ ուղղական «թիւն» վերջա-ւորութիւնը «թեն» կը հնչեն. որպէս կը տեսնուի յետագայ երկու օրինակ-ներէն որք. Հ. Գարեգին Սրբաւանտանց Հայաստանցի հնազանդ և ուսումնական վարդապետին հրատարակած «Գրոց ու Բրոց» ին (3) մէջէն Մուշեցիներին «Սա-

(3) Ուրախ եմ որ գէթ Ռուսաստանի Հայերը մեզ չափ անտարբեր չ'են լեզուի խնդիրին և աշխարհաբար լեզուին վրայ հետազոտութիւններ կ'անեն բոնասիրական ոճով: Մեր ասածին ապացոյց կրնայ հա-մարուիլ Ռուսաստանի ազգային գրագէտ-ներէն Պ. Քերովի: Պատկանեմք աշխա-տութիւնը որ Հ. Գարեգինի «Գրոց և Բրոց» լեզուարանական ընտելութիւնի երթարկելով, Մուշեցիներ լեզուին վրայ բանասիրական և գիտական տեղեկութիւններ հրատարա-կած է անցած տարի ուսերէն լեզուով: Այդ տետրակին վերջը «Սասունցի Գաւիթ»-ին պատմութիւնն ալ հրատարակուած է

ունցի Գաւիթ կամ Մհերի գուռ» վի-պասանութիւնէն քաղուած են:

Գաղղուանու Ամիրին աղջիկ մի կայ, անուն խանդուղ խանըմ, բաթ լսեց Գաւիթի զօրեղութիւնը:

Չորս կողմ եղաւ բնձի դուշման, ետեւ իմանցման էր որ իմ ճծերուն տէրուէն տէնէ:

Չերազեան գրութիւնին մէջ ամեն բան կանոնի է ու թէ քաղահաճութիւն իւրայ հիմնուած է: Չերազեան գը-րութիւնին դէմ գործներէն գրէթէ և ոչ մին օրինաւորապէս հարցուց Չե-րազէֆէսիլին թէ է՞ր այս ինչ բա-նը այդպէս կը գրես և ինչ կանոնի վրայ կը հիմնես. այլ ընդհանուր կեր-պով գրութիւնին դէմ յարձակեցան և կարծեցին թէ հերքելի համար բաւա-կան է իբր փաստ գրել թէ ձեր այդ աշածը նորութիւն է և այդ պատճա-ռով քաղցր չ'է հնչեր մեր ականջին: Պահպանողական մարդեր, որք հնու-թիւնի վերջին ծայր սիրահար՝ կուղեն տղայ հասակին հանդերձները իւրեանց ծերացած ատենն ալ հազնիլ:

Դիտեմք, այդ պահպանողական մարդերը թէ և զօրաւոր փաստեր ալ չ'ունենան, այսօր յաղթող կը հան-դիսանան, զի նախապաշարուող իբր վահան կեցած է իւրեանց առջև: Այ-սօրը իւրեանցն է, բայց վաղիւն ալ մերը պիտի լինի: Հին գաղափարները բազ-մաթիւ դարերի նախապաշարուածնե-րին վրայէն գլորելով և դառնալով մինչեւ որ մեզ կը հասնին, այնչափ կը թանձրանան որ կարելի չ'է մի կամ երկու հարուածով փշրել ըզնոսա: Այլ սակայն վերջապէս, հինը բնական ըն-թացով տեղ պիտի տայ անշուշտ նորին, և ամօթահար պիտի ընկրկի միջնա-դարեան խաւարին մէջ ծածկուիլ:

Ներկայ սերունդը կը վիճի լեզուի խնդիրին վրայ. ապագայ սերունդն ալ այդ վիճին վճիռը պիտի կարգայ... Հեռու չ'է այդ ապագայն:

Կը վերջացունեմք մեր «Ազգային Խոհեր» ին այս Դ. և վերջին մասն ալ, դարաբար և աշխարհաբար վէճին համար Ռուսաստանի անմահ Հիւսի-սափայլ ին խմբագիր Ս. Նազարեանցի գրած յետագայ տողերը մէջ բերելով, որք, դուցէ մի քանիներ զաւուն երեւին, պիտի ցուցնեն թէ Ռուսաստանի մի համ-բաւաւոր գրաւէտ ինչ կը խորհի գը-րաբարեաններին այս ընթացին վրայ:

«Իսկ մեք ասեմք և կնքեմք. դիւ-րին եւս է յարուցանել զմեռեալս ի գերեզմանաց, քան թէ միջնորդու-թեամբ հնոցն լեզուի զնորն լուսաւո-րել զժողովուրդ. խաւարն լուսով փա-րատի և ո՛չ խաւարաւ. կեանք ի կեն-դանութենէ ազբերանայ և ո՛չ ի մե-ռելութենէ. իսկ որ ի հակառական բե-րի ի կարծիս, խելակորոյս զնա ասել ոչ տարակուսիմք» (4):

Մ. Փոլսոն-Բէն:

Հայերէն տառերով: Կը ցաւիմք միայն որ այդ զիտօղութիւնները մեզ անհասկանալի ուսերէն լեզուով գրուած են, այնպէս որ չ'ենք կրնար առանց ուրիշ օգնութիւնին օ-ղուտ քաղել այդ տետրակին:

Նոյնպէս Ռուսաստանի վաճառականնե-րէն Պ. Նազարեանց կարգաւոր «Գրոց և Բրոց»-ը, միջեւ Կ. Պոլսի նորա Արժ. Հիւսիսակն դրամական նուէր յղեն ալ մի ապացոյց է մեր ասածին:

(4) Ստեփաննոս Նազարեանց, Յաղագս փորձական հոգեբանութեան ճառ (Տպգր., Մոսքուա, 1851):

